

ה' אל משה ופי' ת"י שבא הכתוב לומר שבאמת עיקר הדיבור היה למשה.

הנך רואה איך שהיה אהרן שוה למשה במדת הענוה, ולזה בא הכתוב באמרו כי יש לענוות צדק של משה עשר ידות על זולתו, כי מגדרי הענוה להקטין עצמו אף במקום שאין גדול ממנו ומי שמקטין עצמו במקום שיש גדול ממנו לא תתיחס אליו מדת הענוה בהחלט, כי כך המידה להקטין עצמו במקום שיש גדול ממנו, וזה היה טעות מרים ואהרן כי ענוה גדולה מכולם, ואחר שחשבה שאהרן שוה למשה במדת הענוה שוה לו במעלה, ולזה הבליע הפסוק בנעימת לשונו שיובן מזה איך שגדלה מעלת משה עד שראוי להאשימם על דברם בו וחשבו מעלתם שוה למעלתו, כי כבר העיד עליו הוא יתברך שאין דומה מעלתם למעלת משה כמ"ש "אם יהיה נביאכם וגו'", ואולם לגודל ענותנותו של משה לא רצה להכתיב גדולה על עצמו לכן כתב עניו ב' זעירא כמו י' שהוא עני, ומ"מ רצונו יתברך שיובן בזה איך היה משה גדול מכולם.

וזה רצה הכתוב באמרו "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", וירצה בזה שהאשימם יתברך ואמר איך שטעו בדבר במה שדימו מעלתם למעלת משה לפי שגם אהרן שוה לו בעניות כמ"ש (שמות ד' י"ד) "וראך ושמח בלבו", עכ"ז עניות משה היא העולה על כולנה.

וזה מובן "מכל האדם אשר על פני האדמה", אף שאדם יראה לעינים ומאן יתיב בתווי דלבה, עם כל זה כל עניות הזולת לא תתייחס לענוה כי ידעו כלם מעלת משה הגדולה על כל ישראל אשר על כן לא ירום ראש שום איש להתנשאות במקום אדם גדול בענקים אשר לא קם כמוהו. נמצא שהענוה המיוחסת להם אין זה ערך ודמיון לענותנותו של משה שהוא במקום שאין גדול ממנו, והוא התשובה על דמיונם ששוין לו במדרגה.

והנה מזה מובן ג"כ מה שאמרנו כי במקום שהוא כבוד השם לפי כוונתם להוכיח למשה אחזו במה שנראה כמו גאווה שאמרו "גם בנו דיבר". וצריך התחכמות שלא להתפתות מעצת יצר בענוה פסולה למרות עיני כבודו יתברך, ובוחן לבבות ידריכנו בנתיבות ישירות וטובות, יסיר אבן מלבבות, ישמח נפשות מדיבות, בהשיב לב בנים על אבות, במהרה בימינו אמן.

ותשא כל העדה ויתנו את קולם. יראה עפ"י מה שכתוב בזה שהמקלל עצמו בחמתו מזומן לקבל הקללה היא ומקטרג עד שתקוים הקללה בו. ואלו גם כן במה שנשאו את קולם ובקשו המות, וזהו, "ויתנו את קולם", כי קולם ניתן למקטרג לקבל שיהיה להם למזכרת עון, שיקוים אשר דברו כאשר הוכיח הסוף. (מלא העומר)

*

נתנה ראש ונשובה מצרימה. כי אמרו שאם ישובו עם רב כזה למצרים, יחשבו מצרים כי באו להלחם ויצאו כננדם להלחם במ ונפלו ממנו רב, על כן התחכמו כדרך אנשי מלחמה כשבאים לשלום שולחים איש חשוב שבהם להמדינה שרוצים לבוא שם, וזה הוא למשכון למדינה ההיא כדי שלא יעשו עמם רעה להלחם במ, כמ"ש (מלכים ב' ג' י"ד) בני התערובות, שהיו כמו ערבים על אנשי החיל.

וזהו "נתנה ראש" שהראש אשר לנו יהיה ניתן קודם למושל שעל ארץ מצרים, שיבטח לבם שאנו באים לשלום, ואחר כך "ונשובה מצרימה", כי יבטח לבם בנו שלא נבוא להלחם. ובוה יצדק לשון "נתנה". (מלא העומר)

*

ויהושע בן נון וכלב בן יפנה כו. אפשר שחזר על התרים, שמסרו נפשם להתקוטט עם התרים וקרעו בגדיהם [של התרים], וכמו שעשה שמואל לשאול, שאחז בכנף מעילו ויקרע. ולהורות באו בזה כי קרעו בזה גדולתם אשר היו נשיאים, כמו בשמואל. (מלא העומר)

*

והיה לכם לציצית. אפשר שירמוז כי בדורות אחרונים נגנז התכלת ובוודאי תולה בכשרון הדור. לכן רמז שיראו שלא יאבדו בחינה זו, כ"א יהיה לכם לציצית, כי התכלת יש לה מעלה כמ"ש חז"ל ראייה מביאה לידי זכירה, וא"כ בוודאי אבוד בחינה זו היא ממעטת הזכירה ויראה שיש בביטולה מצוה זו הקדושה, לכן אמר הלואי שלפי מעשיכם ימשך לדורותם, לכן אמר "והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם כו' למען תזכרו ועשיתם", כי אם תזכרו בתכלת לא יאבד מכם ולעולם תזכרו כי לא תלקח מכם אותה בחינה כאשר באמת בעון הדור נאבדה בחינה זו של תכלת. (מלא העומר)

*

פלפולא דאורייתא

שני פעמים על מצוה אחת היינו משום ביתו שיפטרו בברכה של בעל הבית, ומשמע לכאורה שאם בודקין ולא שמעו הברכה מברכין לעצמן. ותו דאנן נהגינן שנשים מברכות על כל מצות עשה שהזמן גרמא אף שפטורות לגמרי אף דלא שייך וציונו כלל וכמ"ש התוס' סוף ראש השנה ל"ג. דנשים סומכות רשות ויכולין לקבל עליהם חיוב כאילו מחוייבין, א"כ כ"ש דיכולין לחלק העיסה וליתן לכל אחת שתתקן חלקה. ועוד דמצוינו בחגיגה דף ט"ז ע"ב דהתירו סמיכה שנראה כעובד עבודה בקדשים לעשות נחת רוח לנשים וא"כ כ"ש דיש להתיר, מאחר שנהגו ליטול חלה בכל ערב שבת.

ועוד דאטו אם יש לאחד שני עופות לא יוכל ליתן לשני שוחטים לשחוט אטו נימא דבכה"ג מקרי ברכה שא"צ, או אם ירצה לשחוט אחד בעצמו וליתן אחד לאחר, ואי בעינן לומר שברכה שא"צ מקרי אפילו בשתי עיסות, זה נ"ל ללמד זכות על המנהג. (מגן האלף הל' פסח סי' תנ"ז).

מה שנהגין הנשים לחלק המצות לקיים מצות הפרשת חלה, שתפריש כל אשה חלק מן המצות, צ"ע דכיון דאשה אחת יכולה לפטור כל המצות בברכה אחת. ונראה בזה יש לימוד זכות דאפשר דחשש ברכה שאינה צריכה לא שייך רק באדם אחד שיברך שני פעמים על דבר שיכול לברך פעם אחת, אבל אם הברכה שמברך הוא שנותן רשות לאדם אחר לעשות ג"כ מצוה זו כיון שעכ"פ האדם עושה המצוה שהרי האשה שמפרשת חלה עכ"פ עושה המצוה שמתקנת הטבל, וכיון שעושה המצוה לא מקרי ברכה שא"צ, שהרי היא עושה המצוה בתיקון המקצת לא שייך ברכה שא"צ, שהרי היא מקיימת המצוה שעושה התיקון של העיסה. ואטו אם הביאו לשוחט אחד שני עופות לא יוכל ליתן לאחר עוף אחד משום ברכה שא"צ.

וכן משמע בסי' תל"ב בבדיקת חמץ דיעמיד מבני ביתו שיפטרו בברכה של בעל הבית, ומשמע לכאורה שאם בודקין ולא שמעו הברכה מברכין לעצמן ואף דהחק יעקב כתב שם סק"א שאין לברך